

ISSN 2224-025X

Н АУКОВІ
З АПІДСЬКІ

**Державного
природознавчого
музею**

Випуск 32 / 2016

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2016. – Вип. 32. – 246 с.

До 32-го випуску увійшли статті і короткі повідомлення з музеології, екології, зоології, ботаніки, палеонтології, ґрунтознавства, а також інформація про діяльність музею у поточному році і хроніка наукових музейних заходів.

Для екологів, зоологів, ботаніків, палеонтологів, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків та інших природоохоронних установ.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Чернобай Ю.М. д-р біол. наук, проф. (*головний редактор*); Берко Й.М. д-р біол. наук, проф.; Бокотей А.А. канд. біол. наук, с.н.с.; Волгін С.О. д-р біол. наук, проф.; Дригант Д.М. д-р г.-м. наук, с.н.с.; Капрусь І.Я. д-р біол. наук, с.н.с.; Климишин О.С. д-р біол. наук, с.н.с. (*науковий редактор*); Малиновський А.К. д-р с.-г. наук; Орлов О.Л. канд. біол. наук (*відповідальний секретар*); Тасенкевич Л.О. д-р біол. наук, проф.; Третяк П.Р. д-р біол. наук, проф.; Царик Й.В. д-р біол. наук, проф.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Чернобай Ю.Н. (*главный редактор*), Берко И.Н., Бокотей А.А., Волгин С.А., Дрыгант Д.М., Капрусь И.Я., Климишин А.С. (*научный редактор*), Малиновский А.К., Орлов О.Л. (*ответственный секретарь*), Тасенкевич Л.А., Третяк П.Р., Царик И.В.

EDITORIAL BOARD

Chernobay Y.M. (*Editor-in-Chief*), Berko I.M., Bokotey A.A., Volgin S.O., Drygant D.M., Kaprus I.Y., Klymyshyn O.S. (*Scientific Editor*), Malynovsky A.K., Orlov O.L. (*Managing Editor*), Tassenkevich L.O., Tretjak P.R., Tsaryk I.V.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Державного природознавчого музею*

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2016

УДК 594.38

Гураль-Сверлова Н.В.

КОЛЕКЦІЯ НАЗЕМНИХ МОЛЮСКІВ А.А. ПОЛЕВІНОЇ В ЗООЛОГІЧНОМУ МУЗЕЇ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У 2004 р. проведено ревізію колекції черепашок наземних молюсків, зібраних А.А. Полевіною у 1950-х рр. на території Закарпатської області. Колекція зберігається в Зоологічному музеї Ужгородського національного університету та містить 43 види наземних молюсків, серед яких занесені до Червоної книги України *Chondrula bielzi*, *Trochulus bielzi*, *Plicuteria lubomirskii*, рідкісні для України види *Discus perspectivus* і *Macrogastra ventricosa*.

Ключові слова: наземні молюски, малакологічні колекції, Закарпатська область, Україна.

Не зважаючи на багатий і своєрідний видовий склад наземних молюсків [1], територія Закарпатської області ще до середини минулого століття залишалася недостатньо дослідженою малакологами. Фрагментарні фауністичні відомості можна знайти в роботах угорських і словацьких дослідників, опублікованих у першій половині ХХ ст. Зокрема, у цей період угорськими малакологами були вказані для Закарпатської області *Balea biplicata* (Montagu, 1803) і *Cochlodina cerata* (Rossmässler, 1836) [6], присутність яких на території України досі залишається не підтвердженою подальшими дослідженнями [3].

У таких умовах важливим кроком до з'ясування видового складу наземних молюсків Закарпатської області стали опубліковані майже одночасно роботи В.І. Здуна [5] і А.А. Полевіної [7]. Дослідники вказали для цієї території відповідно 53 і 70 видів наземних молюсків (в останньому випадку – без урахування видів, наведених за літературними даними). На жаль, в обох згаданих вище публікаціях не обійшлося без помилкових або сумнівних визначень [2; 8]. Частина колекції А.А. Полевіної зберігається в Зоологічному музеї Чернівецького національного університету, що дозволило перевірити деякі визначення [2]. Не менш важливою є інформація щодо конкретних місць збору різних видів наземних молюсків, відсутня в роботі А.А. Полевіної [7].

Переглянуті в 2004 р. колекційні матеріали були представлені виключно сухими порожніми черепашками, зібраними в гірській та рівнинній частинах Закарпатської області на території 11 адміністративних районів: Виноградівського, Воловецького, Берегівського, Іршавського, Міжгірського, Перечинського, Рахівського, Свалявського, Тячівського, Ужгородського, Хустського. Більшість зборів датовані 1958 р., хоча, за даними самої дослідниці, збори молюсків проводили під час експедиційних виїздів кафедри зоології протягом 3-х польових сезонів: улітку 1957 і 1958 рр. та навесні 1959 р. [7].

Видовий склад колекції також виглядає неповним, якщо порівнювати його з роботою А.А. Полевіної [7]. Загалом дослідниця згадує 65 видів власноруч зібраних нею черепашкових наземних молюсків, які могли би бути представленими в конхологічній колекції. Проте насправді в колекції виявлено лише 43 види, серед

яких 3 види були наведені А.А. Полевіною для Закарпатської області виключно за літературними даними (детальніше про ці види див. нижче).

Під час проведеної ревізії колекційних матеріалів серед них були повністю відсутні такі види наземних молюсків, вказані А.А. Полевіною для Закарпатської області на підставі власних зборів [7]: *Carychium minimum* O.F.Müller, 1774, *C. tridentatum* (Risso, 1826), *Oxyloma elegans* (Risso, 1826) (вид згаданий у роботі під назвою *Succinea pfeifferi*), *Vallonia pulchella* (O.F.Müller, 1774), *Pupilla muscorum* (Linnaeus, 1758), *Argna bielzi* (Rossmässler, 1859), *Chondrula tridens* (O.F.Müller, 1774), *Cochlodina commutata* (Rossmässler, 1836), *Clausilia pumila* C.Pfeiffer, 1828, *C. cruciata* (Studer, 1820), *Macrogaster tumida* (Rossmässler, 1836), *Laciniaria plicata* (Draparnaud, 1801), *Punctum pygmaeum* (Draparnaud, 1801), *Vitrina pellucida* (O.F.Müller, 1774), *Eucobresia nivalis* (Dumont et Mortillet, 1852), *Semilimax kotulae* (Westerlund, 1883), *Vitrea contracta* (Westerlund, 1871), *Carpathica calophana* (Westerlund, 1881), *Edentiella bakowskii* (Poliński, 1924), *Arianta aethiops petrii* Kimakowicz, 1890, *Helicigona lapicida* (Linnaeus, 1758), *Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758), *Helix pomatia* Linnaeus, 1758.

З перерахованих вище видів вимагає додаткового підтвердження присутність на території України *C. commutata* [3]. Як *H. lapicida* могли бути помилково визначені молоді особини *Drobacia banatica* (Rossmässler, 1838) [8], черепашки яких мають добре помітний кіль на периферії [3]. Одним з небагатьох відомих на півдні Закарпатської області локалітетів *D. banatica*, занесеного до Червоної книги України, є ур. Кузій на території Карпатського біосферного заповідника [4]. Отже, цей вид міг бути у зборах А.А. Полевіної. За адвентивний для України вид *C. nemoralis* раніше нерідко помилково приймали широко розповсюджену в різних регіонах країни австрійську цепею *Cepaea vindobonensis* (Férussac, 1821) [3].

Натомість серед колекційних матеріалів вдалося знайти черепашки 3-х видів, згаданих А.А. Полевіною для Закарпатської області виключно на підставі літературних даних: *Zonitoides nitidus* (O.F.Müller, 1774), *Pseudotrichia rubiginosa* (A.Schmidt, 1853) і *Plicutaria lubomirskii* (Slósarski, 1881). *Z. nitidus* і *P. rubiginosa* – гігрофіли, широко розповсюджені на території України. Обидва види були присутні у збірках *Perforatella bidentata* із заплавного дубового лісу поблизу м. Берегове у Берегівському р-ні. Черепашки карпатського виду *P. lubomirskii*, занесеного до Червоної книги України, були помилково визначені як широко розповсюджений на території України вид *Fruticicola fruticum* (O.F.Müller, 1774). Вони були зібрані в передмісті Рахова (Устеріки) в 1956 р., тобто на рік раніше зборів А.А. Полевіної [7].

Колекційні матеріали, визначені як *Vitrea subrimata* (Reinhardt, 1871), виявилися недобудованими черепашками двох інших представників родини Zonitidae: *Vitrea crystallina* (O.F.Müller, 1774) і *Oxuchilus inopinatus* (Uličný, 1887) [2]. Вказівку А.А. Полевіної на присутність у Закарпатській області *Oxuchilus cellarius* (O.F.Müller, 1774), очевидно, слід відносити до конхологічно подібного *Cellariopsis orientalis* (Clessin, 1887). Через відсутність фіксованих особин, а часом також через наявність у зборах лише не повністю сформованих черепашок не вдалося визначити до виду молюсків роду *Aegopinella*, за винятком *Ae. pura* (Alder, 1830).

Первинні визначення вказані лише для перевизначених у 2004 р. матеріалів. Для зручності усі видові назви (включно з первинними визначеннями) подано за визначником [3]. Перевизначені матеріали позначено зірочкою (*).

У наведеному нижче систематичному каталозі колекції використані такі скорочення:

ГОЛ – голарктичний вид;

ЄВР – вид, розповсюджений по більшій частині Європи або в окремих її регіонах;

КА – карпатський вид (ареал може охоплювати також прилеглі рівнинні території у західній частині України);

ПАЛ – палеоарктичний вид;

РВ – рідкісний вид, який потребує охорони на загальнодержавному або регіональному рівнях [3];

ЧКУ – вид, занесений до Червоної книги України.

Родина Aciculidae

1) *Acicula parcelineata* (Clessin, 1911) КА

Ужгородський р-н, ок. с. Невицьке, буковий ліс, на осипах, підстилка, 29.03.1959

р.

Родина Succineidae

2) *Succinea putris* (Linnaeus, 1758) ПАЛ

Рахівський р-н, *ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, біля струмка, на ґрунті, 6.07.1958 р. (було визначено як *Oxyloma pfeifferi* – синонім *Oxyloma elegans*);

Тячівський р-н, ок. с. Руська Мокра, на траві, 20.06.1957 р. (визначено І.М.Ліхаревим; можливо, матеріал не відноситься до колекції А.А.Полевіної).

3) *Succinella oblonga* (Draparnaud, 1801) ПАЛ

Рахівський р-н, ок. м. Рахів, під явором, біля струмка у ґрунті, 6.07.1958 р.; ок. м. Рахів, при підйомі на г. Менчул, під камінням біля струмка, 6.07.1958 р.; ур. Козьмещик, буково-смерековий ліс, підстилка, 1.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Нересниця, г. Солонал, буковий ліс, підстилка, 22.06.1958 р.

Родина Cochlicopidae

4) *Cochlicopa lubrica* (O.F.Müller, 1774) ПАЛ або ГОЛ

Берегівський р-н, ок. с. Береги, заплавної дубовий ліс, підстилка, 9.06.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. м. Рахів, під явором, у ґрунті, 6.07.1958 р.; ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, під явором, біля струмка у ґрунті, 6.07.1958 р., ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, під камінням біля струмка, 6.07.1958 р.;

Хустський р-н, г. Вежа, вапнякові скелі, 17.06.1958 р.

5) *Cochlicopa lubricella* (Porro, 1838) ПАЛ або ГОЛ

Іршавський р-н, ок. с. Задне (тепер – с. Приборжавське), ґрунтова проба, у щілинах вапнякових скель, 7.06.1958 р.

Родина Valloniidae

6) *Vallonia costata* (O.F.Müller, 1774) ГОЛ

Рахівський р-н, ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, у ґрунті, 6.07.1958 р.; ок. с. Кузя, вапнякові скелі, у щілинах, 9.07.1958 р.

Родина Enidae

7) *Ena montana* (Draparnaud, 1801) ЄВР

Іршавський р-н, підйом на п. Кук, буковий ліс, під корою, 5.06.1958 р.; підйом на п. Кук з боку с. Лисичеве, буковий ліс, підстилка, 5.06.1958 р.;

Міжгірський р-н, г. Плай, буковий ліс, підстилка, 13.07.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. смт Ясіня, г. Менчул, хвойний ліс, підстилка, 27.06.1958 р.; ур. Козьмешик, буково-смерековий ліс, підстилка, 1.07.1958 р.

8) *Chondrula bielzi* (Kimakowicz, 1890) КА, ЧКУ

Рахівський р-н, ок. с. Кузя, широколистяний ліс, підстилка, 9.07.1958 р.

Родина Clausiliidae

9) *Cochlodina orthostoma* (Menke, 1830) ЄВР

Іршавський р-н, *підйом на п. Кук з боку с. Лисичеве, буковий ліс, під корою бука, 5.06.1958 р. (одна черепашка у вибірці *Macrogastra latestriata*).

10) *Cochlodina laminata* (Montagu, 1803) ЄВР

Іршавський р-н, ок. с. Задне (тепер – с. Приборжавське), буковий ліс, підстилка, 7.06.1958 р.;

Міжгірський р-н, г. Щавник, буковий ліс, під корою бука, 13.07.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. м. Рахів, хвойний ліс, у деревині, 5.07.1958 р.; ок. с. Кузя, широколистяний ліс, у скельних осипах, 9.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, хвойний ліс, підстилка, 24.06.1958 р.; ок. смт Усть-Чорна, буковий ліс, під корою бука, 24.06.1958 р.

11) *Ruthenica filograna* (Rossmässler, 1836) ЄВР

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, дубово-грабовий ліс, підстилка, 21.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, г. Гук, під мохом на скелі, 24.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Рокосів, г. Іросла, буковий ліс, підстилка, проба ґрунту, 15.06.1958 р.; *г. Вежа, на вершині, вапнякові скелі, під листям, 17.06.1958 р. (було визначено як *Clausilia pumila*);

Ужгородський р-н, ок. с. Невицьке, В.Діл [можливо, г. Діл, розташована в околицях с. Невицьке], буковий ліс, під листям, 29.03.1959 р.

12) *Clausilia dubia* Draparnaud, 1805 ЄВР

Міжгірський р-н, *г. Озерна [біля озера Синевир], хвойний ліс, у деревині, 15.07.1958 р. (було визначено як *Macrogastra latestriata*);

Рахівський р-н, *ур. Козьмешик, лівий берег р. Лазещина (Лазівщина), під камінням, 1.07.1958 р. (було визначено як *Macrogastra latestriata*);

Тячівський р-н, ок. с. Широкий Луг, вапняки, 20.06.1958 р.

13) *Macrogastra ventricosa* (Draparnaud, 1801) ЄВР, РВ

У колекції наявні 2 черепашки цього виду без визначеного місця збору. Видову приналежність ще однієї черепашки з ок. с. Поляна Свалявського р-ну перевірити неможливо через зруйнований останній оберт.

14) *Macrogastra latestriata* (A. Schmidt, 1857)

Карпатсько-балтійський вид. У новішій малакологічній літературі його нерідко згадують також під назвою *Macrogastra borealis* (Boettger, 1878).

Іршавський р-н, підйом на п. Кук з боку с. Лисичеве, буковий ліс, під корою бука, 5.06.1958 р.;

Міжгірський р-н, п. Щавник, буковий ліс, під корою бука, 13.07.1958 р.;

Перечинський р-н, Полонина Рівна (Полонина Руна), південний схил, буковий ліс, під корою бука, 29.05.1958 р.; західний схил, буковий ліс, під корою бука, 28.05.1958 р.; буковий ліс, під корою бука, 31.05.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, буковий ліс, у деревині, 24.06.1958 р.; ок. смт Усть-Чорна, буковий ліс, під корою бука, 24.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Драгове, Великий Діл, буковий ліс, 10.06.1958 р.; ок. с. Рокосів, г. Іросла, буковий ліс, підстилка, 15.06.1958 р.; г. Вежа, на вершині вапнякових скель, 17.06.1958 р.; г. Вежа, буково-грабовий ліс, підстилка, 17.06.1958 р.; підйом на г. Вежа, буковий ліс, під корою бука, 17.06.1958 р.

15) *Bulgarica cana* (Held, 1836) ЄВР

Міжгірський р-н, Козяй, буковий ліс, у деревині, біля струмка, 13.07.1958;

Перечинський р-н, Полонина Рівна (Полонина Руна), буковий ліс, під корою бука, 31.05.1958 р.; Кам'яна яма, буковий ліс, під корою бука; 29.05.1958 р., північно-західний схил, буковий ліс, 31.05.1958 р.;

Рахівський р-н, *ок. смт Ясіня, г. Цапок, східний схил, у деревині, 4.07.1958 р. (було визначено як *Balea stabilis*).

16) *Alinda stabilis* (L. Pfeiffer, 1847) КА

Виноградівський р-н, ок. с. Букове, мішаний ліс, підстилка, 10.06.1958 р.; Чорна гора, дубовий ліс з домішкою граба, підстилка, 10.06.1958 р.;

Іршавський р-н, ок. с. Задне (тепер – с. Приборжавське), буковий ліс, підстилка, 7.06.1958 р.; ок. с. Лисичеве, буковий ліс, підстилка біля струмка, 6.06.1958 р.; п. Кук з боку с. Лисичеве, буковий ліс, підстилка, 4.06.1958 р.; *підйом на п. Кук з боку с. Лисичеве, буковий ліс, під корою бука, 5.06.1958 р. (одна черепашка у вибірці *Macrogastra latestriata*);

Міжгірський р-н, Козяй, буковий ліс, підстилка біля струмка, у деревині, 13.07.1958 р.; спуск на п. Щавник, під корою бука, 14.07.1958 р.;

Перечинський р-н, г. Плішка, буковий ліс, у деревині, 25.05.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. с. Кузя, широколистяний ліс, підстилка, 9.07.1958 р.; ур. Козьмешик, у деревині, 3.07.1958 р.;

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, дубово-грабовий ліс, у деревині, 21.07.1958 р.;

Тячівський р-н, р. Турбат, буковий ліс, серед скельних осипів, 21.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Вільшани, буковий ліс, підстилка, 18.06.1958 р.; ок. с. Рокосів, г. Іросла, буковий ліс, проба ґрунту, 15.06.1958 р.

17) *Vestia turgida* (Rossmässler, 1836) КА

Перечинський р-н, *Полонина Рівна (Полонина Руна), Кам'яна яма, буковий ліс, проба ґрунту, 29.05.1958 р. (було визначено як *Vestia gulo*); *південний схил, буковий ліс, під корою бука, 29.05.1958 р. (було визначено як *Vestia gulo*).

18) *Vestia gulo* (E. Bielz, 1859) КА

Рахівський р-н, ок. м. Рахів, біля струмка, у ґрунті під явором, 6.07.1958 р.; ок. с. Кузя, вапнякові скелі, у щілинах під мохом, 9.07.1958 р.

Родина Discidae

19) *Discus perspectivus* (Megerle von Mühlfeld, 1816) ЄВР, РВ

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, дубово-буковий ліс, підстилка, 21.07.1958 р., 23.07.1958 р.

Родина Vitrinidae

20) *Semilimax semilimax* (Férussac, 1802) ЄВР

Міжгірський р-н, Козяй, біля струмка, 13.07.1958 р.

Родина Zonitidae

21) *Vitrea diaphana* (Studer, 1820) ЄВР

Воловецький р-н, *Вовчий, буковий ліс, підстилка, 20.07.1958 р. (було визначено як *Vitrea transsylvanica*);

Міжгірський р-н, г. Озерна [біля озера Синевир], хвойний ліс, у деревині, 15.07.1958 р.; Козяй, буковий ліс, підстилка біля струмка, 13.07.1958 р.; п. Щавник, 13.07.1958 р.;

Перечинський р-н, Полонина Рівна (Полонина Руна), буковий ліс, підстилка, 30.05.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. с. Кузя, широколистяний ліс, підстилка, 9.07.1958 р.; схил г. Менчул, хвойний ліс, у деревині, 27.06.1958 р.; *ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, під явором, у ґрунті, 6.07.1958 р. (було визначено як *Vitrea transsylvanica*);

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, дубово-буковий ліс, підстилка, 21.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, буковий ліс, підстилка, 25.06.1958 р.; ок. с. Лопухів, г. Гук, у щілинах скель, 24.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Вільшани, буковий ліс, підстилка, 18.06.1958 р.; ок. с. Драгове, Великий Діл, буковий ліс, підстилка, 10.06.1958 р.

22) *Vitrea transsylvanica* (Clessin, 1877) КА

Воловецький р-н, Вовчий, буковий ліс, підстилка, 20.07.1958 р.;

Міжгірський р-н, Козяй, підстилка біля струмка, 13.07.1958 р.; п. Щавник, буковий ліс, у деревині, 13.07.1958 р.;

Перечинський р-н, *Полонина Рівна (Полонина Руна), буковий ліс, підстилка, 30.05.1958 р. (було визначено як *Vitrea diaphana*);

Рахівський р-н, ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, під явором, у ґрунті, 6.07.1958 р.; *ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, під камінням біля струмка, 6.07.1958 р. (було визначено як *Vitrea diaphana*); г. Менчул, хвойний ліс, у деревині, 27.06.1958 р.;

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, дубово-буковий ліс, підстилка, 21.07.1958 р.; дубово-буковий ліс, 23.07.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Рокосів, г. Іросла, буковий ліс, підстилка, 15.06.1958 р.

23) *Vitrea crystallina* (O.F.Müller, 1774) ЄВР

Берегівський р-н, *ок. с. Береги, заплашний дубовий ліс, 8.06.1958 р. (було визначено як *Vitrea subrimata* і *Oxuchilus inopinatus*); ок. с. Береги, заплашний дубовий ліс, 9.06.1958 р.;

Перечинський р-н, *Полонина Рівна (Полонина Руна), південний схил, буковий ліс, підстилка, 29.05.1958 р. (було визначено як *Vitrea diaphana*); буковий ліс, підстилка, 30.05.1958 р. (було визначено як *Vitrea diaphana*);

Рахівський р-н, *ок. м. Рахів, під явором, у ґрунті, 6.07.1958 р. (було визначено як *Vitrea subrimata*);

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, дубово-буковий ліс, підстилка, 21.07.1958 р.

24) *Aegopinella pura* (Alder, 1830) ПАЛ

Іршавський р-н, *ок. с. Задне (тепер – с. Приборжавське), буковий ліс, підстилка, 7.06.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens*);

Свалявський р-н, *ок. с. Поляна, дубово-грабовий ліс, підстилка, 21.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens*); ок. с. Поляна, дубово-буковий ліс, підстилка, 21.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, г. Гук, у щілинах скель, 24.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Драгове, буковий ліс, підстилка, 10.06.1958 р.; *ок. с. Рокосів, буковий ліс, підстилка, 15.06.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens*)

25) *Aegopinella* sp.

Іршавський р-н, *підйом на п. Кук, буковий ліс, підстилка, 5.06.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*);

Міжгірський р-н, Козяй, буковий ліс, підстилка, 13.07.1958 р.;

Перечинський р-н, *Полонина Рівна (Полонина Руна), буковий ліс, підстилка, 30.05.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*); *г. Плішка, буково-грабовий ліс, 25.05.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*);

Рахівський р-н, *ок. м. Рахів, при підйомі на г. Менчул, під камінням, 6.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*); *ок. с. Кузя, широколистяний ліс, підстилка, 9.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*); *ок. с. Кузя, вапнякові скелі, 9.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*);

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, дубово-грабовий ліс, підстилка, 21.06.1958 р.;

Ужгородський р-н, *ок. с. Невицьке, В.Діл [можливо, г. Діл, розташована в околицях с. Невицьке], буковий ліс, підстилка, 29.03.1959 р. (було визначено як *Aegopinella pura*);

Хустський р-н, ок. с. Драгове, буковий ліс, підстилка, 10.06.1958 р., 11.06.1958 р.; *г. Вежа, під камінням біля струмка, 17.06.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*); г. Вежа, вапнякові скелі, у щілинах, під мохом, 17.06.1958 р.

26) *Perpolita hammonis* (Ström, 1765) ПАЛ

Міжгірський р-н, *г. Озерна [біля озера Синевир], хвойний ліс, у деревині, 15.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens*);

Рахівський р-н, *ок. м. Рахів, підйом на г. Менчул, під явором, у ґрунті, 6.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens* та *Ae. pura*); *ок. м. Рахів, під явором, у ґрунті, 6.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella pura*); г. Говерла, 2.07.1958 р.

27) *Cellariopsis orientalis* (Clessin, 1887) КА

У більшості випадків черепашки цього виду знаходилися в колекції А.А.Полевіної під назвою *Oxuchilus cellarius* – виду, конхологічно подібного до *C. orientalis*. Для зручності первинні визначення для таких матеріалів не вказані.

Міжгірський р-н, Козяй, буковий ліс, підстилка біля струмка, 14.07.1958 р.; п. Плай, буковий ліс, підстилка, 13.07.1958 р.;

Перечинський р-н, Полонина Рівна (Полонина Руна), південний схил, під корою бука, 29.05.1958 р.;

Рахівський р-н, ур. Козьмешик, лівий берег р. Лазещина (Лазівцана), під камінням, 1.07.1958 р.;

Свалявський р-н, *ок. с. Поляна, буково-дубовий ліс, у деревині, 21.07.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens*);

Тячівський р-н, *ок. с. Лопухів, буковий ліс, підстилка, 24.06.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens*); *ок. с. Нересниця, г. Солонал, буковий ліс, підстилка, 22.06.1958 р. (було визначено як *Aegopinella nitens*);

Хустський р-н, ок. с. Драгове, турецький явір, під камінням, 11.06.1958 р.; Хустський р-н, підйом на г. Вежа, буковий ліс, під корою бука, 17.06.1958 р.

28) *Riedeliconcha depressa* (Sterki, 1880) ЄВР

Міжгірський р-н, п. Щавник, буковий ліс, деревина, 13.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, хвойний ліс, підстилка, 24.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Вільшани, буковий ліс, підстилка, 18.06.1958 р.

29) *Oxuchilus inopimatus* (Uličný, 1887)

Карпатсько-балканський вид.

Тячівський р-н, *ок. с. Нересниця, г. Солонал, буковий ліс, підстилка, 22.06.1958 р. (було визначено як *Vitrea subrimata*);

Ужгородський р-н, *ок. с. Невицьке, В.Діл [можливо, г. Діл, розташована в околицях с. Невицьке], буковий ліс, підстилка, 29.03.1959 р. (було визначено як *Vitrea crystallina*);

Хустський р-н, *г. Вежа, буковий ліс, підстилка, 17.06.1958 р. (було визначено як *Vitrea subrimata*).

Родина Gastrodontidae

30) *Zonitoides nitidus* (O.F.Müller, 1774) ГОЛ

Берегівський р-н. *ок. с. Береги, дубовий ліс, підстилка, 9.06.1958 р. (у вибірці *Perforatella bidentata*)

Родина Euconulidae

31) *Euconulus fulvus* (O.F.Müller, 1774) ГОЛ

Берегівський р-н. ок. с. Береги, дубовий ліс, підстилка, 9.06.1958 р.;
Міжгірський р-н, г. Озерна [біля озера Синевир], у деревині, 15.07.1958 р.;
Хустський р-н, ок. с. Вільшани, буковий ліс, підстилка, 18.06.1958 р.

Родина Bradybaenidae

32) *Fruticicola fruticum* (O.F.Müller, 1774) ЄВР

Рахівський р-н, ок. с. Косівська Поляна, р. Кисляк, кропива, лопухи (дата збору написана нерозбірливо; можливо, не належить до колекції А.А.Полевіної);

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, північний схил, підбіл звичайний, 24.06.1958 р.; ок. смт Усть-Чорна, північний схил, на підбілі звичайному, 24.06.1958 р.

Родина Hygromiidae

33) *Plicuteria lubomirskii* (Ślósarski, 1881) КА, ЧКУ

Рахівський р-н, *ок. с. Устеріки [передмістя Рахова], травостою біля річки, 1956 р., зб. Гавришко (можливо, не належить до колекції А.А.Полевіної; було визначено як *Fruticicola fruticum*)

34) *Trochulus bielzi* (A. Schmidt, 1860) КА, ЧКУ

Міжгірський р-н, *г. Озерна [біля озера Синевир], хвойний ліс, у деревині, 15.07.1958 р. (було визначено як *Perforatella bidentata*);

Рахівський р-н, ок. с. Кузя, вапнякові скелі, 9.07.1958 р.

35) *Perforatella bidentata* (Gmelin, 1788) ЄВР

У старішій малакологічній літературі часто згадується як *Perforatella bidens* (Chemnitz, 1786)

Берегівський р-н. ок. с. Береги, заплашний дубовий ліс, підстилка, 8.06.1958 р., 9.06.1958 р.

36) *Perforatella dibothrion* (Kimakowicz, 1884) КА

Воловецький р-н, Вовчий, буковий ліс, підстилка, 20.07.1958 р.;

Іршавський р-н, підйом на п. Кук, буковий ліс, підстилка, 5.06.1958 р.;

Перечинський р-н, г. Плішка, буковий ліс, підстилка, 25.05.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. с. Косівська Поляна, мішаний ліс, підстилка, 10.07.1958 р.; г. Менчул, хвойний ліс, у деревині, 6.07.1958 р.; ур. Козьмешик, буково-смерековий ліс, підстилка, 1.07.1958 р.;

Свалявський р-н, ок. с. Поляна, буковий ліс, підстилка біля струмка, 21.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Широкий Луг, вапнякові скелі, у щілинах, 20.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Рокосів, г. Іросла, 15.06.1958 р.

37) *Monachoides vicina* (Rossmässler, 1842) КА

Берегівський р-н, *ок. с. Береги, 8.06.1958 р. (у вибірці *Perforatella bidentata*);

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, північний схил, 24.06.1958 р.;

Хустський р-н, г. Вежа, вапнякові скелі, 17.06.1958 р.

38) *Pseudotrachia rubiginosa* (A. Schmidt, 1853) ПАЛ

Берегівський р-н, *ок. с. Береги, заплашний дубовий ліс, підстилка, 8.06.1958 р. (у вибірці *Perforatella bidentata*)

39) *Euomphalia strigella* (Draparnaud, 1801) ПАЛ

Виноградівський р-н, королівський замок, в осипах, 9.06.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. с. Кузя, вапнякові скелі, осипи, 9.07.1958 р.

Родина Helicidae

40) *Faustina faustina* (Rossmässler, 1835) КА

Іршавський р-н, *підйом на п. Кук, буковий ліс, на листі буку, 5.06.1958 р. (було визначено як *Fruticicola fruticum*); п. Кук, біля струмка, на підстилці, 5.06.1958 р.;

Перечинський р-н, Полонина Рівна (Полонина Руна), на підбілі звичайному, 31.05.1958 р.;

Рахівський р-н, ок. м. Рахів, при підйомі на г. Менчул, у ґрунті під явором, 6.07.1958 р.; г. Менчул, хвойний ліс, на листі, 27.06.1958 р.; ок. с. Кузя, широколистяний ліс, підстилка, 9.07.1958 р.;

Тячівський р-н, ок. с. Лопухів, північний схил, у скелях, 24.06.1958 р.; ок. с. Широкий Луг, вапнякові скелі біля струмка, у щілинах скель, 20.06.1958 р.;

Хустський р-н, ок. с. Драгове, Великий Діл, буковий ліс, підстилка, 10.06.1958 р.; ок. с. Драгове, турецький явір, під камінням, 11.06.1958 р.; г. Вежа, у щілинах вапнякових скель, 17.06.1958 р.; г. Вежа, вапнякові скелі, на вершині під мохом, 17.06.1958 р.

41) *Arianta arbustorum* (Linnaeus, 1758) ЄВР

Рахівський р-н, *ок. с. Косівська Поляна, р. Кисляк, кропива, лопухи (дата збору написана нерозбірливо; можливо, не належить до колекції А.А.Полевіної; у вибірці *Fruticicola fruticum*);

Іршавський р-н, *підйом на п. Кук, буковий ліс, на листі буку, 5.06.1958 р. (було визначено як *Fruticicola fruticum*)

42) *Isognomostoma isognomostomum* (Schröter, 1784) ЄВР

Синонім: *Isognomostoma personatum* (Lamarck, 1792)

Закарпатська обл., Іршавський р-н, підйом на п. Кук з боку с. Лисичеве, буковий ліс, у деревині, 5.06.1958 р.;

Рахівський р-н, ур. Козьмешик, буково-смерековий ліс, 1.07.1958 р.;

Хустський р-н, *ок. с. Рокосів, г. Іросла, 15.06.1958 р. (у вибірці *Perforatella dibothrion*); г. Вежа, вапнякові скелі, 17.06.1958 р.

43) *Cepaea vindobonensis* (Férussac, 1821) ЄВР

Рахівський р-н, смт Великий Бичків, на тині, 9.07.1958 р.

Автор статті висловлює щире подяку завідувачу Зоологічного музею Ужгородського національного університету к.с.-г.н. О.М. Бокотею, доценту кафедри ентомології та збереження біорізноманіття к.б.н. В.В. Мірутенкові, а також іншим працівникам Зоологічного музею і біологічного факультету УжНУ, які сприяли опрацюванню колекції А.А. Полевіної у 2004 р.

1. Байдашников А. А. Наземные моллюски Закарпатской области и их распространение по основным ландшафтам и растительным сообществам // Тр. ЗИН СССР. – Л., 1985. – Т. 135. – С. 44-66.
2. Гураль-Сверлова Н.В. Наземні моллюски Закарпатської області в колекції А.А. Полевиної // Охорона та раціональне використання природних ресурсів Українських Карпат. Тези доп. конф. – Ужгород, 2008. – С. 32-33.
3. Гураль-Сверлова Н.В., Гураль Р.І. Визначник наземних моллюсків України. – Львів, 2012. – 216 с.
4. Гураль-Сверлова Н.В., Гураль Р.І. Наукові колекції Державного природознавчого музею. Вип. 4. Малакологічний фонд. – Львів, 2012. – 253 с.
5. Здун В.І. До фауни моллюсків Закарпаття // Наук. зап. наук.-природозн. музею АН УРСР. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1960. – 9.– С. 83-95.
6. Лихарев И. М. Клаузилииды (Clausiliidae). – М.-Л.: Наука, 1962. – 317 с. – (Фауна СССР. Т. 3, вып. 4. Нов. сер. № 83).
7. Полевина А. А. К фауне наземных моллюсков Закарпаття // Докл. и сообщ. Ужгор. гос. ун-та. Сер. биол. – 1959. – № 3. – С. 65-68.
8. Сверлова Н.В., Гураль Р.І. Внесок В.І. Здуна та інших дослідників у вивчення фауни червононогих моллюсків Закарпатської області // Матер. наук. конф. "Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем". – Львів, 2008. – С. 4-9.

Державний природознавчий музей НАН України, Львів
e-mail: sverlova@pip-mollusca.org

Гураль-Сверлова Н.В.

Коллекция наземных моллюсков А.А. Полевиной в Зоологическом музее Ужгородского национального университета

В 2004 г. проведена ревизия коллекции раковин наземных моллюсков, собранных А.А. Полевиной в 1950-х гг. на территории Закарпатской области. Коллекция хранится в Зоологическом музее Ужгородского национального университета и содержит 43 вида наземных моллюсков, среди которых занесенные в Красную книгу Украины *Chondrula bielzi*, *Trochulus bielzi*, *Plicuteria lubomirskii*, редкие для Украины виды *Discus perspectivus* и *Macrogastra ventricosa*.

Ключевые слова: наземные моллюски, малакологические коллекции, Закарпатская область, Украина.

Gural-Sverlova N.V.

A.A. Polevina's collection of land molluscs in Zoological Museum of Uzhgorod National University

The collection of the land mollusc shells, collected by A.A. Polevina in 1950-th on the territory of the Transcarpathian Region, was at 2004 revised. The collection is preserved in the Zoological Museum of the Uzhgorod National University and contain 43 species of the land molluscs, among them entered in the Red List of Ukraine *Chondrula bielzi*, *Trochulus bielzi*, *Plicuteria lubomirskii*, rare species for Ukraine *Discus perspectivus* and *Macrogastra ventricosa*.

Key words: land molluscs, malacological collections, Transcarpathian Region, Ukraine.

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 32

Научные записки Государственного природоведческого музея
Proceedings of the State Natural History Museum

Українською, російською та англійською мовами

Головний редактор Ю.М. Чернобай

Комп'ютерний дизайн і верстка О.С. Климишин, Т.М. Щербаченко

Технічний редактор О.С. Климишин

Адреса редакції:
79008 Львів, вул. Театральна, 18
Державний природознавчий музей НАН України
телефон / факс: (032) 235-69-17
e-mail: editorship@smnh.org
[http:// science.smnh.org](http://science.smnh.org)

Формат 70x100/16. Обл.-вид. арк. 19,8. Наклад 150 прим.

Виготовлення оригінал-макету і друк здійснено в Лабораторії природничої музеології Державного природознавчого музею НАН України